

จดหมายข่าว

ราชบัณฑิตยสถาน

ถนนหน้าพระลาน กรุงเทพมหานคร

โทร. ๐ ๒๒๒๒ ๑๒๑๓ โทรสาร ๐ ๒๒๒๖ ๒๐๑๔, ๐ ๒๒๒๑ ๕๔๔๖, ๐ ๒๒๒๒ ๒๒๐๙, ๐ ๒๒๒๑ ๖๗๒๖

ปีที่ ๑๕

ฉบับที่ ๑๗๕

ธันวาคม ๒๕๔๔

ISSN 0857-7064

ข่าวราชบัณฑิตยสถาน

★★★ ราชบัณฑิตยสถานจัดพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณเพื่อเป็นข้าราชการที่ดีและพลังของแผ่นดิน เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๔๔ เมื่อวันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

★★★ ราชบัณฑิตยสถานจัดกิจกรรมเพื่อสังคมเนื่องในโอกาสปีใหม่ ๒๕๔๕ โดยผู้บริหาร ราชบัณฑิต ภาคีสมาชิก กรรมการวิชาการ ข้าราชการและลูกจ้างของราชบัณฑิตยสถาน ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อประโยชน์แก่คนชรา ณ สถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปกรณ์ (เชียงใหม่) ในการนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ อุดลพันธ์ ราชบัณฑิต อุปนายก ราชบัณฑิตยสถาน ได้นำคณะข้าราชการและลูกจ้างของราชบัณฑิตยสถาน จำนวนประมาณ ๔๐ คน เป็นตัวแทนของราชบัณฑิตยสถานไปบริจาคเงิน จำนวน ๑๐๐,๙๙๙ บาท ณ สถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปกรณ์ (เชียงใหม่) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยได้จัดเลี้ยงอาหารกลางวันแก่คนชรา ระหว่างเวลา ๑๑.๓๐-๑๓.๐๐ น. และจัดงานปีใหม่ ๒๕๔๕ เพื่อให้ผู้บริหาร ราชบัณฑิต ภาคีสมาชิก กรรมการวิชาการ ข้าราชการ และลูกจ้างของราชบัณฑิตยสถาน ได้รับประทานอาหารร่วมกัน เมื่อวันอังคารที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ณ ราชบัณฑิตยสถาน ★★★

★★★ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะบังคับบัญชาราชบัณฑิตยสถาน เข้าร่วมประชุมสภาราชบัณฑิต ครั้งที่ ๔/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เวลา ๑๓.๓๐-๑๕.๐๐ น. ณ ห้องประชุมราชบัณฑิตยสถาน ราชบัณฑิตยสถาน ★★★

★★★ ราชบัณฑิตยสถาน จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การจัดทำวิทยานิพนธ์คัพทศึกษาศาสตร์” โดย ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ราชบัณฑิต ประเภทสังคมศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ ราชบัณฑิต ประเภทปรัชญา สาขาวิชาอภิปรัชญาและญาณวิทยา เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ณ โรงแรมแก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ★★★

สรุปการบรรยายเสนอผลงานค้นคว้าและวิจัยของราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกต่อที่ประชุมสำนัก

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

● วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ศาสตราจารย์สัญญาชัย สุวังบุตร ภาคีสมาชิก ประเภทสังคมศาสตร์ สาขาวิชา ประวัติศาสตร์สากล บรรยายเรื่อง “*ไมน์คัมพ์ฟ (Mein Kampf)* หนังสือต้องห้ามแห่งคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐” ไมน์คัมพ์ฟเป็นหนังสือที่อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ผู้นำพรรคนาซีนิยมแห่งชาติเยอรมันหรือนาซี เขียนขึ้นในช่วงที่ถูกจองจำที่คุกลันดิสแบร์กอัมเลซ เป็นหนังสือที่ได้ชื่อว่าเป็นคัมภีร์ของแนวความคิดลัทธินาซี (Fascism) ในเยอรมนี และเป็นคู่มือนโยบายทางการเมืองที่ฮิตเลอร์มุ่งหวังที่จะดำเนินการในอนาคต ชื่อเดิมของหนังสือ คือ *Four and a Half Years of Struggle against Lies, Stupidity and Cowardice* แต่ผู้จัดพิมพ์เปลี่ยนชื่อใหม่ให้กระชับและน่าอ่านขึ้นเป็น “ไมน์คัมพ์ฟ” หรือ *My struggle* ในภาษาอังกฤษ แนวความคิดหลักของหนังสือ คือ เรื่องเชื้อชาติและความเหนือกว่าของเชื้อชาติที่ได้ชื่อว่าเป็นชนชาติปกครอง (master race) รวมทั้งการขยายดินแดนไปทางตะวันออก (Lebensraum) นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงแนวทางการสร้างรัฐชาติ อารยันที่บริสุทธิ์ หลักการเป็นผู้นำ การโฆษณาชวนเชื่อ ตลอดจนสังเขปชีวิตของฮิตเลอร์ แม้หนังสือจะเปิดเผยความคิดทางการเมืองของฮิตเลอร์ และแนวทางการสร้างจักรวรรดิไรค์ที่ ๓ ก่อนที่เยอรมนีจะจุดชนวนของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน ค.ศ. ๑๙๓๙ แต่ผู้นำประเทศยุโรปหลายประเทศก็ไม่สนใจหนังสือไมน์คัมพ์ฟมากนัก

ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนานาประเทศพยายามสร้างบรรยากาศของความร่วมมือเพื่อรักษาสันติภาพในยุโรปโดยดำเนินนโยบายเอาใจหวั่นประเทศ (Appeasement Policy) และส่วนหนึ่งเป็นเพราะเนื้อหาสำคัญหลายตอนของไมน์คัมพ์ฟที่เผยแพร่ในยุโรปถูกตัดออก ทั้งหนังสือก็อ่านเข้าใจยาก ไมน์คัมพ์ฟได้ชื่อว่าเป็นหนังสือต้องห้ามของคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เพราะถูกห้ามพิมพ์บ่อยครั้งที่สุด เนื่องจากเนื้อหาหมิ่นตู่เชื้อชาติและปลุกเร้าขบวนการต่อต้านชาวยิว รวมทั้งมีอิทธิพลทางความคิดต่อขบวนการลัทธินาซีหรือนาซีที่เพิ่มขึ้นในช่วงหลังสงครามโลก

● วันพุธที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร สิริกาญจน ภาคีสมาชิก ประเภทปรัชญา สาขาวิชาอภิปรัชญา บรรยายเรื่อง “คนดี ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” “คนดี” ตามความหมายทางปรัชญาและศาสนา โดยทั่วไปเป็น “คนดี” ในอุดมคติ ส่วน “คนดี” ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม้จะอิงอาศัยคุณลักษณะของ “คนดี” ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ก็ปรับความหมายให้เป็น “คนดี” ในระดับที่ปฏิบัติได้ตามที่สังคมต้องการ กล่าวคือ (๑) เป็นผู้มีจิตใจ ดี เนื่องจากจิตเป็นพื้นฐานของการพูดและการทำ (๒) เป็นผู้ทำหน้าที่ของตนอย่างมุ่งมั่นและครบถ้วน (๓) เป็นผู้มั่นคงในการทำ ความดี (๔) เป็นผู้มีใจหนักแน่นปลอดอคติ และมีปัญญา (๕) เป็นผู้ละความเห็นแก่ตัวและมุ่งประโยชน์ของชาติ เป้าหมายสูงสุดของ

การเป็นคนดีในสังคมก็คือประโยชน์สุขของประเทศชาติ และพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความร่มเย็นเป็นสุขก็คือความสามัคคีไม่ขัดแย้งกันของคนในชาติ ความขัดแย้งแตกแยกกันเกิดจาก “ทิฐิ” หรือความยึดมั่นถือมั่นในความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก เราต้องทำลาย “ทิฐิ” เสียก่อนจึงจะเป็นคนดีของสังคมได้ เมื่อเป็น “คนดี” ตามแนวพระราชดำริได้แล้ว ก็จะสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ในที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเป็น “คนดี” ของสังคมเพื่อความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมืองของเรา

สำนักวิทยาศาสตร์

- วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ศาสตราจารย์อรุณชัยเสรี ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ บรรยายเรื่อง “อันตรายจากการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ หรืออาคารสูงใกล้บ้านท่าน” บริเวณกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดินชั้นบน ๆ จะเป็นดินเหนียวอ่อนซึ่งมี water content สูง หากมีการขุดหลุมลึก ๆ น้ำในดินเหนียวจะไหลเข้าไปในหลุมที่ขุดนั้น ดินเหนียวก็จะแน่นตัวทำให้ดินยุบตัว ลึกลงสร้างที่อยู่บนดินนั้นก็จะทรุดตัวตาม ดังนั้น หากมีการขุดหลุมลึก ๆ เช่น ที่จะทำห้องใต้ดิน จะต้องป้องกันมิให้ดินยุบตัวได้ กล่าวคือ พยายามอย่าให้น้ำไหลออกจากดินเหนียวเข้าไปในหลุมที่ขุดซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น ตอกเข็มพืด (sheet pile), jet grouting และ diaphragm wall นอกจากการทรุดตัวของสิ่งก่อสร้างที่วางบนชั้นดินเหนียวดังกล่าวจะทำให้สิ่งก่อสร้างนั้น ๆ เช่น พื้นถนน ทรุดแตกร้าว ยังมีการเคลื่อนตัวของดินที่ทำให้ฐานรากของอาคารขนาดเล็กรอบหลุมที่ขุดเคลื่อนตัว ทำให้เกิดการทรุดตัวไม่เท่ากัน (differential settlement) จนเป็นเหตุให้เสา คาน ผนัง แตกร้าว หรืออาคารถล่มได้ การใช้ diaphragm wall หรือ secant pile จะเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับป้องกันการทรุดและการเคลื่อนตัวของดิน แต่มีราคาแพง วิศวกรผู้ออกแบบมักจะเลี่ยงใช้ sheet piles ซึ่งมีราคาถูกกว่า แต่ต้องอาศัยประสบการณ์อย่างมาก สำหรับทางด้านกฎหมาย ก็ต้องเตรียมหาข้อมูลต่าง ๆ ทำบันทึกประวัติของรอยร้าว พร้อมทั้งถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐาน เพื่อใช้ในการดำเนินคดีต่อไป และศาสตราจารย์ **ทันตแพทย์สิทธิ ส. ศรีโสภาค** ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์ บรรยายเรื่อง “อุบัติเหตุทางการแพทย์ รังสี” ข้อมูลผู้ป่วยทางการแพทย์รังสีจากโรงพยาบาลสมุทรปราการ ช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๕๗ จำนวน ๔๐ ราย จากผู้ป่วยอุบัติเหตุทั้งหมด ๗๐ ราย ซึ่งส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ ๙๐) เป็นผู้ขับขี่จักรยานยนต์ไม่สวมหมวกนิรภัยส่วนน้อย (ประมาณร้อยละ ๑๐) เป็นผู้ถูกทำร้ายร่างกายหรือตกจากที่สูง การรักษาพยายามทำให้ผู้ป่วยมีความเจ็บปวด

น้อยที่สุด โดยพิจารณาจากความรุนแรงของการบาดเจ็บ การผ่าตัด และสภาพจิตใจของผู้ป่วย ซึ่งสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับสภาพผู้ป่วยได้ เช่น ฉีดยาชาเฉพาะที่ การฉีดยาชาเฉพาะที่ร่วมกับการให้ยาสงบประสาท หรือการดมยาสลบสำหรับการรักษาขากรรไกรหักมี ๒ วิธี ๑. open reduction (ยึดขากรรไกรบนกับล่างเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อปรับการสบฟัน กับไม่ให้ขากรรไกรเคลื่อนไหว ร่วมกับการผ่าเนื้อเยื่อเข้าไปปรับสภาพ และ/หรือยึดส่วนที่หัก) ๒. closed reduction (ยึดขากรรไกรบนล่างเข้าไว้ด้วยกัน ไม่มีการผ่าเนื้อเยื่อ) บางรายที่สูญเสียโครงสร้างบริเวณที่หัก แก้ไขด้วยการปลุกถ่ายกระดูกนัดมาตรวจและเอาอุปกรณ์ยึดขากรรไกรออกตามกำหนด

- วันพุธที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ศาสตราจารย์ **ดร.ชิตชนก เหลือสินทรัพย์** ภาควิชาศัลยกรรมทันตกรรม สาขาวิชาทันตกรรมทันตศัลยกรรม บรรยายเรื่อง “การแบ่งกลุ่มข้อมูล” และศาสตราจารย์ **ดร.สวัสดิ์ ตันตระรัตน์** ภาควิชาศัลยกรรมทันตกรรม บรรยายเรื่อง “การพัฒนาอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศไทย” ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ประมาณ ๓๐ ล้านราย โดยมีบริษัทที่ให้บริการหลัก ๆ คือ บริษัท เอไอเอส บริษัทดีแทค บริษัท ทีโอ เอเอ็นจี บริษัท อีทีซีเอส กสท. และบริษัท ไทยโมบาย อุปกรณ์ทั้งระบบเครือข่ายและอุปกรณ์ปลายทาง (มือถือ) ล้วนต้องนำเข้าแทบทั้งสิ้น ยังไม่มีบริษัทในประเทศที่ทำการออกแบบอุปกรณ์โทรคมนาคมจะมีก็เพียงอุตสาหกรรมประกอบอุปกรณ์จากชิ้นส่วน การออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ทั้งระบบในประเทศยังเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูง แม้จะเป็นบริษัทผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกก็ยังคงพึ่งพาชิ้นส่วนจากบริษัทอื่น ๆ อย่างไรก็ดี หากมีการพัฒนาอุปกรณ์บางชิ้นที่สามารถทดแทนการนำเข้าได้ก็จะประหยัดเงินตราได้จำนวนมาก แม้จะเป็นเพียง ๕ หรือ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าทั้งหมด ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาอุปกรณ์ระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นที่สาม (3rd generation mobile telephone system) แก่กลุ่มนักวิจัยที่รวมตัวกันจากสถาบันการศึกษา ๗ แห่งเพื่อผลิตบุคลากรด้านระบบการสื่อสารไร้สาย และพัฒนา test bed โดยหวังว่าอาจจะมีชิ้นส่วนที่มีแนวโน้มในการนำไปพัฒนาในเชิงพาณิชย์ได้ โครงการซึ่งมีระยะเวลา ๓ ปีจะสิ้นสุดประมาณสิ้นปี ๒๕๕๙ ขณะนี้ได้มีชิ้นส่วนที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาต่อในเชิงพาณิชย์ได้ แต่ประสบปัญหาบางประการที่ทำให้ยากต่อการที่ผู้ให้บริการระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่จะยอมรับและนำไปใช้งานจริง จากประสบการณ์ของโครงการดังกล่าว ทำให้ทราบถึงสาเหตุของความยากลำบากที่ประเทศไทยจะมีโอกาสออกแบบ พัฒนา และผลิตอุปกรณ์ชิ้นส่วน

ระบบโทรคมนาคมขึ้นใช้ภายในประเทศ จึงได้สรุปข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขต่อไป

สำนักศิลปกรรม

- วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ศาสตราจารย์ **เดชา บุญค้ำ** ภาควิชาสถาปัตย์ศิลป์ สาขาวิชาภูมิสถาปัตย์กรรม บรรยายเรื่อง “การสร้างสวนหลวง ร.๙” สวนหลวง ร.๙ นับเป็นอุทยานแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มร่วมกันสร้างถวายพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ เนื่องจากเป็นโครงการสวนสาธารณะขนาดใหญ่แห่งแรกของประเทศไทยที่ยังไม่เคยมีการก่อสร้างมาก่อน อีกทั้งยังมีความสำคัญสูง จึงมีผู้ใหญ่นิยมให้ความสนใจจำนวนมาก ส่วนใหญ่ต้องการให้สวยเหมือนสวนที่มีชื่อเสียงและเก่าแก่หลายแห่งในยุโรป มีการเสนอแนะให้มีสวนประกอบต่าง ๆ มากมายตามที่ได้เห็นมา ซึ่งผู้วางผังจะต้องนำมาพิจารณา ร่วมกับการวิเคราะห์สภาพบริเวณและสิ่งแวดล้อม ปรับเปลี่ยนแก้ไขจนได้แนวความคิดร่วมสำหรับพัฒนาจนได้เป็นผังหลักรวม ปัจจุบัน สวนหลวง ร.๙ มีอายุ ๑๔ ปี โดยนับจากวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ และหากรวมเวลาก่อสร้างด้วยจะเท่ากับ ๒๐ ปี ต้นไม้ต่าง ๆ ที่ปลูกได้เจริญเติบโตพอให้ร่มเงาได้ สวนรมณีย์มีลักษณะเป็นสวนป่าธรรมชาติตามที่ผู้ออกแบบและสร้างได้จินตนาการไว้ ส่วนสวนพฤกษศาสตร์ได้ลงต้นไม้ตามกำหนดเกือบครบถ้วน มีการปรับปรุงและพัฒนาสวนเพิ่มขึ้นจากผังหลักเดิมในบางจุดให้เหมาะสมขึ้น หากจะนับอายุของสวนหลวง ร.๙ ถึงขณะนี้ ยังถือได้ว่าอายุน้อยมาก ต้นไม้ยืนต้นส่วนใหญ่จะถึงอายุที่นับว่าโตแล้ว (mature) จะต้องใช้เวลา ๓๐-๔๐ ปีขึ้นไป ภูมิทัศน์ของสวนจึงย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งคาดว่าอย่างน้อย ๓๐ ปี จึงจะเริ่มอยู่ตัว และ
- รองศาสตราจารย์ **ดร.จินตนา ดำรงค์เลิศ** ภาควิชาสถาปัตยกรรมศิลป์ สาขาวิชาศิลปกรรมบรรยายเรื่อง “๑๐๐ ปี ชาตกาลของ ซอง-ปอล ซาร์ตร์” ซอง-ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) คือ นักเขียนและนักปรัชญานามก้องโลก ในทัศนะของซาร์ตร์ ระบบความคิดของมนุษย์มี ๒ ระดับ คือ ระดับปรัชญา และระดับอุดมการณ์ งานเขียนของซอง-ปอล ซาร์ตร์ สะท้อนความคิดทางปรัชญาของเขาอย่างเห็นได้ชัด ซาร์ตร์คิดว่าการเขียนหนังสือเป็นวิถีทางสร้างคุณค่าทางหนึ่งให้แก่ชีวิต ซาร์ตร์แสดงทัศนะว่าการเขียนหนังสือเป็นการเปิดเผยโลก เปิดเผยความคิดของผู้เขียนต่อผู้อ่าน นักเขียนควรชี้แนะให้ผู้อ่านใส่ใจต่อความเป็นไปรอบด้าน และตระหนักในภาระหน้าที่ของตน ซาร์ตร์เห็นว่านักเขียนไม่สามารถแยกตัวออกจากความรับผิดชอบต่อสังคม การนิ่งเฉยของนักเขียนเป็นเสมือนการยอมรับอย่างหนึ่ง ดังนั้น ถ้านักเขียนมีความคิด

- เห็นส่วนตน เขาต้องพูดออกมาให้โลกรับรู้ ซาร์ตร์มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ เขาคิดว่ามนุษย์สามารถสร้างประวัติศาสตร์ได้ มนุษย์จะไร้ความสามารถเมื่อเขาคิดว่าตนเองเป็นเช่นนั้น ซาร์ตร์ค้นพบว่าการคิดอย่างเดียวไม่พอ ซาร์ตร์กล่าวว่า ความคิดจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อนำไปปฏิบัติด้วย นอกจากนี้ เขายังเป็นผู้เสนอปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ซึ่งให้ความสำคัญต่อ “เสรีภาพ” และ “การกระทำของมนุษย์” ด้วย
- วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ศาสตราจารย์ **ร้อยเอก กฤษณา อรุณวัจน ญ อยุธยา** ภาควิชาสถาปัตย์ศิลป์ สาขาวิชาสถาปัตย์กรรม บรรยายเรื่อง “อาคารสูงระฟ้า (Megastuctures)” หลุยส์ ซัลลิแวน (Louis Sullivan) สถาปนิกชาวอเมริกัน เป็นผู้เสนอหลักการของงานสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายของสถาปนิกว่า “รูปร่างของอาคารจะต้องเป็นไปตามหน้าที่ใช้สอยของอาคารนั้น” (Form Follows Function) ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เป็นยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ได้เกิดงานสถาปัตยกรรมที่สร้างตามความต้องการของสังคม ละทิ้งการลอกเลียนแบบสถาปัตยกรรมกรีก และโรมันขึ้น เรียกว่า “Modern Architecture” สถาปัตยกรรมแนวใหม่เป็นงานที่ใช้วัสดุ และวิธีการก่อสร้างแบบใหม่ ซึ่งทำให้รูปแบบของอาคารดูเรียบง่ายและราคาถูกลง เช่น อาคารลิเวอร์พูล (Lever House) อาคารซีแกรม (Seagram Building) อาคารใหม่สวนอัมพร อาคารเวสต์เทรตเซนเตอร์ และ **นายมนตรี ตั้งพานิช** ภาควิชาสถาปัตยกรรมศิลป์ สาขาวิชาสถาปัตย์กรรม บรรยายเรื่อง “การประกวดแนวความคิดนานาชาติ เพื่อการออกแบบอนุสรณ์สถานเหตุการณ์ภัยพิบัติจากคลื่นสึนามิแห่งชาติ จังหวัดพังงา” การเกิดภัยพิบัติคลื่นสึนามิเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้สร้างความเสียหายเกือบทั่วทุกชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดีย โดยพื้นที่ของประเทศไทยได้รับความเสียหายมี ๖ จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต พังงา ระนอง กระบี่ ตรัง และสตูล รัฐบาลไทยได้ประกาศให้วันที่ ๒๖ ธันวาคมของทุกปี เป็นวันรำลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดภัยพิบัติจากคลื่นสึนามิ โดยมอบให้กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวจัดสร้างอนุสรณ์สถานภัยพิบัติจากคลื่นสึนามิขึ้นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลัก จังหวัดพังงา ซึ่งสภาสถาปนิกได้เสนอความคิดให้รัฐบาลจัดประกวดแบบหรือเสนอความคิดการสร้างอนุสรณ์สถาน โดยเปิดโอกาสให้สถาปนิกนานาชาติได้ร่วมประกวดด้วย โดยมีขั้นตอนการประกวดดังนี้ ขั้นตอนแรก ประกวดแนวคิดเพื่อนำไปใช้ออกแบบ ผู้ผ่านการคัดเลือก ๕ คน จะได้รับรางวัล ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ขั้นตอนที่ ๒ ผู้ผ่านการคัดเลือกจะร่วมมือกับสถาปนิกไทยที่มีความสามารถ ออกแบบ และบริหารโครงการจนเสร็จ.

ผู้สนใจบทความดังกล่าวขออนุญาตค้นคว้าได้ที่ห้องสมุดราชบัณฑิตยสถาน ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

การเลิกทาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การเลิกทาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเริ่มจากการปลดปล่อยลูกทาสให้เป็นไท คือ พันจกสภาพการเป็นทาส และการปลดปล่อยทาสทั้งหมดที่มีมาหลายร้อยปี ให้เป็นสามัญชน นับเป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญมากประการหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) เพราะพระองค์ทรงดำเนินการด้วยความรอบคอบเป็นขั้นตอน ไม่มีเหตุการณ์ร้ายแรงใด ๆ เกิดขึ้น

ในสมัยโบราณทาสมีอยู่เกือบทุกสังคม สำหรับการมีทาสในเมืองไทย นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีความเห็นว่า มีตั้งแต่สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๗๙๒-๒๐๐๖) และมีมาตลอดสมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓-๒๓๑๐) สมัยรัตนโกสินทร์จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทาสในเมืองไทยตามที่ระบุไว้ใน “พระไอยการทาส” แบ่งเป็น ๗ ประเภท คือ (๑) ทาสไถ่มาด้วยทรัพย์หรือทาสสินไถ่ (๒) ลูกทาสเกิดในเรือนเบี้ย (๓) ทาสที่ได้มาจากฝ่ายบิดาหรือมารดา (๔) ทาสมีผู้ให้ (๕) ทาสที่ได้ช่วยในยามมีทุกข์ เมื่อคนต้องทัพ (๖) ทาสที่เลี้ยงไว้ในยามข้าวแพง (๗) ทาสเชลย ทาสทั้ง ๗ ประเภทนี้สามารถนำมาใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์ได้อันหนึ่ง ทาสทั้ง ๗ ประเภทนี้อาจแบ่งได้อีกลักษณะหนึ่ง คือ ทาสไถ่ตัวได้ตามราคาซื้อขาย คือ ประเภทที่ ๑ กับ ทาสไถ่ตัวไม่ได้ คือ ทาสประเภทที่ ๒ ถึง ๖ ยกเว้นในบางกรณีที่ทาสอาจกลายเป็นสามัญชนได้ เช่น นายเงินให้ทาสบวช นายเงินเอาทาสหญิงเป็นภรรยา นายเงินให้ทาสไปรบ ทาสลูกจับเป็นเชลยแต่ภายหลังหลบหนีมาได้

สภาพการแบ่งทาสในเมืองไทย เมื่อวิเคราะห์จากหลักฐานต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า มีความเป็นอยู่สุขสบายพอควร กฎหมายอนุญาตให้นายเงินลงโทษทาสได้ตามสมควร แต่ห้ามการลงโทษถึงตายหรือนายเงินจะบังคับเอาทาสหญิงเป็นภรรยาไม่ได้ ถ้าทาสหญิงนั้นไม่ยินยอม ซิมง เดอ ลาลูแบร์ (Simon de La Loubère) ราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศสซึ่งเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๙๙-๒๒๓๑) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า คนไทยบางคนยอมขายตัวเป็นทาส เพียงเพื่อจะได้มีเงินมาซื้อทุเรียนกิน สังฆราชปาลเลอกัวซ์ (Bishop Pallegoix) บาทหลวงชาวฝรั่งเศสผู้มาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และอยู่ในเมืองไทยนานถึง ๒๗ ปี ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ทาสของไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าคนใช้ในฝรั่งเศส ซึ่งเซอร์จอห์น เบาว์ริง (Sir John Bowring) ราชทูตอังกฤษที่มาเจรจาทำสนธิสัญญากับไทยในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑) ก็ได้ยอมรับว่า ทาสในเมืองไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าคนใช้อังกฤษ

อย่างไรก็ดี ในต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ถือว่า การมีทาสเป็นการเหยียดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องล้าสมัย และในสังคมไทย การมีทาสทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เช่น เป็นบ่อเกิดแห่งความเกียจคร้าน ทำให้ยาเสพติดคือฝิ่นระบาดมากขึ้น ทำให้การพนันขยายตัวออกไป (ซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการยกเลิกในเวลาใกล้เคียงกัน) เพราะผู้คนที่ปัญหาดังกล่าวสามารถขายบุตรภรรยา หรือแม้กระทั่งตนเอง เพื่อไม่ต้องทำงานเอง เพื่อให้ได้ยาเสพติด

หรือเพื่อให้มีเงินไปเล่นการพนัน นอกจากนี้ การมีทาสอาจเป็นข้ออ้างของชาติจักรวรรดินิยมตะวันตกเพื่อเข้าคุกคามและยึดครองเมืองไทยได้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริเรื่องการยกเลิกทาสตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อครั้งทรงเรียนหนังสือกับนางแอนนา เลียวโนเวนส์ (Anna H. Leonowens) เคยรับสั่งว่า เมื่อโตขึ้นจะทรงเลิกทาส ดังนั้น หลังจากพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นการครองราชสมบัติด้วยพระองค์เองไม่นานนัก พระองค์จึงมีพระราชดำริให้สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน (Council of State) ประชุมปรึกษาเรื่องทาสและเกษียณอายุลูกทาส เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๗ ตั้งความตอนหนึ่งว่า “การสิ่งใดซึ่งเป็นธรรมเนียมบ้านเมืองมาแต่โบราณ แต่ไม่สู้ยุติธรรมก็อยากจะทำเลิกเสีย...” และทรงเห็นว่า ลูกทาสในเรือนเบี้ย เมื่อเกิดมาจนอายุ ๑๐๐ ปี ค่าตัวก็ยังไม่หมด ดูไม่เป็นการกรุณาแก่ลูกทาส ความชั่วเป็นเรื่องของบิดามารดาที่ไปขายตัวเป็นทาส แต่ลูกทาสที่เกิดในเรือนเบี้ยไม่รู้เห็นความชั่วนั้นด้วย แต่ครั้งจะทำให้เด็กหมดค่าตัวในทันที ถ้านายเงินใดไม่มีความเมตตากรุณาและพ่อแม่ซึ่งเป็นทาสไม่มีปัญญาเลี้ยง ลูกทาสจะเป็นอันตรายได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่ายทั้งนายเงินและลูกทาส จึงทรงกำหนดว่า ให้ลูกทาสชายเต็มค่าเป็นเงิน ๘ ตำลึง (๓๒ บาท) ลูกทาสหญิงเต็มค่าเป็นเงิน ๗ ตำลึง (๒๘ บาท) เมื่ออายุ ๗-๘ ปี จากนั้นค่าตัวจะค่อย ๆ ลดลงทั้งชายหญิง พออายุครบ ๒๐ ปี ค่าตัวทั้งหมด ทำให้เป็นไทหรือเป็นอิสระได้

เมื่อเปรียบเทียบค่าตัวลูกทาสเก่ากับลูกทาสใหม่ตามพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้ ค่าตัวตามพิกัดเก่า-ใหม่ ลูกทาสชายหญิง อายุ ๑-๓ เดือน ต่างเริ่มค่าตัวเท่ากัน คือ ลูกทาสชาย ๖ บาท ลูกทาสหญิง ๔ บาท และต่างมีค่าตัวตามพิกัดเก่า-ใหม่เท่ากันอีกเมื่ออายุได้ ๗-๘ ปี คือ ชาย ๓๒ บาท หญิง ๒๘ บาท จากนั้นไปค่าตัวลูกทาสตามพิกัดเก่ายังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนสูงสุดเมื่อลูกทาสชายอายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี คือ ๕๖ บาท และลูกทาสหญิงอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี คือ ๔๘ บาท ส่วนค่าตัวลูกทาสตามพิกัดใหม่ ลูกทาสชายมีค่าตัวสูงสุด ๓๒ บาท ลูกทาสหญิง ๒๘ บาท จากนั้นไปค่าตัวลูกทาสจะลดลงเรื่อย ๆ ถ้าตามแบบเก่าเมื่ออายุ ๙๑-๑๐๐ ปี ก็ยังมีค่าตัวคือ ๔ บาท และ ๓ บาท สำหรับทาสชายและทาสหญิงตามลำดับ แต่ตามแบบใหม่ เมื่ออายุย่างเข้าปีที่ ๒๑ ก็หมดค่าตัวทั้งลูกทาสชายหญิง นั่นคือลูกทาสจะกลายเป็นไทในทันที

การที่มีพระราชดำริให้ลูกทาสชายหญิงมีค่าตัวเต็มค่าเมื่ออายุ ๗-๘ ปี เพราะหลังจากนั้นลูกทาสโตพอจะรับใช้นายได้บ้าง ให้ “นายได้อาศัยขอน้ำ ขอฟไฟ” ค่าตัวจึงค่อยลดลงไป พออายุครบ ๒๐ ปี อย่างเข้าปีที่ ๒๑ ก็เป็นไท ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้ชายมีอายุครบบวชพอดี ผู้หญิงก็เหมาะกับการแต่งงาน อย่างไรก็ตามก็ทรงมีความห่วงใยว่า ลูกทาสที่เป็นไทอาจหวนกลับไปเป็นทาสอีก จึงมีพระราชดำริว่า ลูกทาสควรมิวิชาติดตัวไปบ้าง จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนแบบโรงงานในสมัยก่อน เพื่อให้เป็นสถานที่ที่เด็ก ๆ รวมทั้งลูกทาสได้ไปเรียนพอมมีความรู้เป็นเสมียนไปประกอบอาชีพได้ และห้ามซื้อขายลูกทาสที่เป็นไทแล้วให้เป็นทาสอีก ถ้ามีการซื้อขายจะต้องได้รับโทษตามที่กำหนด

สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินเห็นชอบกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้น จึงมีประกาศ “พระราชบัญญัติพิกัดกระษียรอายุลูกทาสไทย” วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ.

๒๔๑๗ กำหนดค่าตัวลูกทาสที่เกิดปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ อันเป็นปีที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ เป็น จุดเริ่มต้นของการปลดปล่อยลูกทาสให้เป็นไท ให้มีค่าตัวดังพระ ราชดำริที่พระราชทานต่อสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน คือให้ลูกทาส เดิมค่าเมื่ออายุ ๗-๘ ปีทั้งชายหญิง และค่าตัวหมดไปเมื่ออายุครบ ๒๐ ปี อย่างเข้าปีที่ ๒๑ หรือถึง พ.ศ. ๒๔๓๒ ลูกทาสรุ่นแรกก็จะเป็นไท และ ลูกทาสรุ่นที่ ๒, ๓, ๔ ... คือลูกทาสที่เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๒, ๒๔๑๓, ๒๔๑๔ ... ตามลำดับ ก็จะเป็นไทอย่างต่อเนื่องกันมา

เพื่อให้การดำเนินการปลดปล่อยลูกทาสเป็นไปด้วยความ เรียบร้อย เกิดความเข้าใจตรงกันด้วยดีทุกฝ่าย จึงมี “ประกาศลูกทาส” เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๗ เพื่อให้เจ้าเบ็ญนายเงินได้สำรวจลูก ทาสที่มีอยู่ในครอบครองว่า มีใครเกิดในปีมะโรงและปีถัด ๆ มาบ้าง จำนวน กี่คน แล้วให้ลักหลังสารกรมธรรม์ เพื่อจะได้กำหนดค่าตัวได้ถูกต้องตาม ที่กำหนดใหม่ และได้มี “ประกาศกระษेत्र์อายุลูกทาสลูกไทย” เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๗ เพื่อให้ทุกคนทั้งเจ้านาย ราษฎร พ่อค้าชาวจีน และชาวต่างประเทศ ทั้งในกรุงและหัวเมืองทราบทั่ว อย่าได้วิตกกับการ ออกพระราชบัญญัติพิทักษ์เกษียณอายุลูกทาสลูกไทยว่า ในเวลาต่อไปจะ ลำบาก ต้องทำงานเอง เพราะไม่มีทาสใช้สอย ส่วนคนทั่วไปอาจวิตกว่า ตนเองหมดโอกาสที่จะเอาบุตรหลานไปฝากขายเป็นทาสเมื่อขัดสนขึ้นมา เพราะการดำเนินการนี้เกี่ยวข้องกับลูกทาสที่เกิดปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นต้นไปเท่านั้น ส่วนลูกทาสที่เกิดก่อนปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ ซึ่งยังมีอยู่ มาก รวมทั้งพ่อแม่ทาสหรือคนทั่วไปยังสามารถซื้อขายเป็นทาสอยู่อีกนาน ทั้ง ๒ ฝ่ายจึงไม่ควรวิตกจนเกินไป สำหรับผู้ที่ต้องการเห็นการปลด ปล่อยลูกทาสให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยป้องกันไม่ให้ลูกทาส หรือคนทั่วไปขายตัวเป็นทาส เพราะมีสาเหตุจากการพนันทั้งหลาย ก็ ทรงประกาศให้ทราบด้วยว่า มีพระราชประสงค์ “...อยู่เสมอที่จะเลิก ถอนบ่อนให้หมด...” แต่เงินที่ได้จากภาษีบ่อนเบี้ยการพนันซึ่งสูงถึง ๘๘๐,๐๐๐ บาทต่อปีนั้น ยังมีความสำคัญและจำเป็นต่อทางราชการอยู่ จึงต้องค่อย ๆ ผ่อนการยกเลิกบ่อนเบี้ยการพนัน ซึ่งก็โปรดเกล้าฯ ให้ ดำเนินการในเวลาต่อมา

ระหว่างการดำเนินการเพื่อปลดปล่อยลูกทาส แซมมวล เจ. สมิท (Samuel J. Smith) หรือครูสมิท หมอสอนศาสนาชาวอเมริกันซึ่งอยู่ใน เมืองไทยเป็นเวลานาน ได้รวบรวมพิมพ์กฎหมายลักษณะทาส เมื่อ จ.ศ. ๑๒๔๒ (พ.ศ. ๒๔๒๓) ได้สรรเสริญการเลิกทาสของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “เปนคุณอันประเสริฐแก่บ้านดาดนตลอดพระ ราชอาณาเขต...” และกล่าวว่า “ไม่ช้าไม่นานทาสก็จะหมดสูญขาดจาก ประเทศสยาม”

การดำเนินการปลดปล่อยลูกทาสจึงเป็นการเริ่มต้นการเลิก ทาส และเป็นไปในลักษณะ “ค่อยตัดรอนผ่อนไปทีละเล็กละน้อยตาม กาลเวลา กว่าที่จะเรียบร้อยไปได้” ซึ่งประสบความสำเร็จด้วยดี ไม่มีการ ต่อต้านหรือเกิดเหตุร้ายใด ๆ ไม่เหมือนในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ที่การเลิกทาสกลายเป็นสงครามกลางเมือง (ค.ศ. ๑๘๖๑-๑๘๖๕; พ.ศ. ๒๔๐๔-๒๔๐๘) และทำให้ประธานาธิบดีเอบราฮัม ลิงคอล์น (Abraham Lincoln) ผู้ดำเนินการเลิกทาสถูกลอบสังหาร พระบาทสมเด็จพระจุ ลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เวลาในการดำเนินการถึง ๓๑ ปี หลังจากมี พระราชดำริให้สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินประชุมปรึกษาเรื่องทาส และเกษียณอายุลูกทาสเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๗ พอถึง พ.ศ. ๒๔๔๔ จึงมีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๔” ให้ลูกทาสทั้งหลายเป็นไท ห้ามคนที่ เป็นไทหรือพ้นจากการเป็น ทาสแล้วขายตัวเป็นทาสอีกต่อไป และผู้ที่เป็นทาสอยู่ให้ลดค่าตัวลง เดือนละ ๔ บาท นับแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๔๔ เป็นต้นไป เมื่อหมด ค่าตัวก็เป็นไท พระราชบัญญัตินี้ใช้ทั่วพระราชอาณาจัก ยกเว้นมณฑล พายัพและมณฑลบูรพาซึ่งประกาศต่างหากแล้ว แต่ในมณฑลไทรบุรีกับ เมืองกลันตัน เมืองตรังกานู ให้ใช้ตามกฎหมายศาสนาอิสลาม

การเลิกทาสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเริ่มต้นจากการปลดปล่อยลูกทาสที่เกิดปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ จึง สำเร็จลงด้วยดี ยิ่งไปกว่านี้ ทาสทั้งหลายซึ่งกลายเป็นสามัญชนได้กลืน หายกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จนไม่เหลือร่องรอยและไม่มี การ รังเกียจเคียดแค้นที่ใด ๆ หลงเหลืออยู่.

บรรณานุกรม

- กฎหมายลักษณะทาสทั้งเก่าใหม่.** ครูสมิท ผู้รวบรวมและแปลเป็น ภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสมิท ที่บางคอแหลม, จ.ศ. ๑๒๔๒ (พ.ศ. ๒๔๒๓).
- ราชบัณฑิตยสถาน. **ได้ร่มพระบารมี จักรินฤพดินทร์ สยามินทรธิราช.** กรุงเทพฯ : บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๗.
- วิชัย เสวะมาตย์. **การเลิกทาสในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.** พระนคร : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๐๙.

รองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์

ภาควิชาสังคมศาสตร์และการเมือง
 วิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย

วันสำคัญของสมเด็จพระปิตุลาธิราช

ด้วย คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๔ กำหนด ให้วันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปีเป็นวันคล้ายวันสวรรคต สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นวันรัฐพิธี โดยไม่ถือเป็นวันหยุดราชการ ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรีประกาศวันที่ตามปฏิทินสุริยคติให้ตรงกับวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ ในทางจันทรคติ (ทำนองเดียวกับการกำหนดวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา ซึ่งจะไม่ตรงกันในแต่ละปี) คณะกรรมการเอกลักษณ์ของ ชาติได้ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าวแล้วมีความเห็นว่า “คนไทยปัจจุบัน เคยชินกับวันทางสุริยคติ และไม่ค่อยรู้จักหรือพูดถึงวันขึ้นแรมทาง

จันทรคติกันแล้ว วันทางจันทรคติตรงกับวันสุริยคติวันที่เท่าใดในแต่ละ ปีก็จะต้องรอไคร่คำนวณแล้วประกาศให้ทราบ ดังนั้น วันสำคัญของ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชสมควรใช้เป็นวันทางสุริยคติจะเหมาะสมกว่า” จึงได้มอบหมายให้ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ราชบัณฑิต ประเภทประวัติศาสตร์ สาขาวิชาโบราณคดี ซึ่งเป็น กรรมการเอกลักษณ์ของชาติ คำนวณวันสำคัญดังกล่าวตามสุริยคติ เมื่อ คำนวณ แล้ว ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ ๑. วันสวรรคต ทางจันทรคติ คือ วันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๖ ค่ำ

จ.ศ. ๙๖๗ ตรงกับวันจันทร์ที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๑๔๔ ตามสุริยคติ ดังนั้นเมื่อวันสวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตรงกับวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๑๔๔ จึงควรกำหนดให้วันที่ ๒๕ เมษายน ของทุกปีเป็นวันที่ระลึกถึงวันสวรรคต

๒. วันยุทธหัตถี คือวันจันทร์ เดือน ๒ แรม ๒ ค่ำ จ.ศ. ๖๕๔ ตรงกับวันจันทร์ที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๑๓๕ ซึ่งเดิมนายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ ได้คำนวณผิดว่าตรงกับวันที่ ๒๕ มกราคม เพราะการคำนวณเทียบกับวันหลัก คือ วันเถลิงศก เปลี่ยนจุลศักราช ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๕ เมษายนเป็นส่วนใหญ่ มาตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๔๓ มาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากปีจุลศักราชยาวกว่าปีตามปฏิทินสากล เมื่อจุลศักราช ๑ วันเถลิงศกตรงกับวันที่ ๒๒ มีนาคม ต่อมาเลื่อนเป็น ๒๓, ๒๔, ๒๕ ฯลฯ มีนาคม มาจนถึงปียุทธหัตถี จ.ศ. ๙๕๔ วันเถลิงศกตรงกับวันพฤหัสบดีที่ ๙ เมษายน นายฉันทิชย์ทราบว่าเป็นวันพฤหัสบดีแต่คิดว่าตรงกับวันที่ ๑๖ เมษายน เหมือนในปัจจุบัน จึงคำนวณวันยุทธหัตถี ล่ากว่าความจริงไป ๗ วัน ในเรื่องนี้ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ก็ได้เคยคำนวณไว้ว่าวันยุทธหัตถีตรงกับวันที่ ๑๔ เมษายน เช่นกัน โดยได้ไปที่คาราคาเรอเพื่อให้เจ้าหน้าที่หมุดดวงดาวต่าง ๆ ในสุริยจักรวาลจำลองให้กลับไปตรงกับวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๑๓๕ ก็จะเห็นได้ว่า พระจันทร์เริ่มแหงนไปเล็กน้อยสมกับที่เป็นวันแรม ๒ ค่ำ แต่ถ้าเป็นวันที่ ๒๕ มกราคม

จะเห็นพระจันทร์แหงนไปค่อนข้างเพราะเป็นแรม ๙ ค่ำไปแล้ว ในเมื่อวันยุทธหัตถีตรงกับวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๑๓๕ แต่กองทัพไทยก็ถือว่าวันที่ ๒๕ มกราคม เป็นวันกองทัพไทย เพื่อรำลึกถึงสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ทรงกระทำยุทธหัตถีชนะก็สามารถทำได้ แต่ไม่ควรระบุว่าวันที่ ๒๕ มกราคม เป็นวันยุทธหัตถี เพราะถ้าระบุเช่นนั้นก็จะทำให้มีผู้ร้องเรียนทักท้วงมาอีก

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวพร้อมความเห็นของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ตามข้อมูลข้างต้นแล้วได้กำหนดให้วันที่ ๒๕ เมษายน ของทุกปีเป็นวันคล้ายวันสวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นวันรัฐพิธี โดยไม่ถือเป็นวันหยุดราชการ และกำหนดให้วันที่ ๑๔ มกราคม ของทุกปีเป็นวันยุทธหัตถี ซึ่งการกำหนดให้วันที่ ๑๔ มกราคมของทุกปีเป็นวันยุทธหัตถีจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาศาสตร์ไทยที่ถูกต้อง และจะไม่ส่งผลกระทบต่อวันที่ ๒๕ มกราคม ซึ่งเป็นวันกองทัพไทย เพราะว่ากองทัพสามารถจะแสดงความรำลึกถึงสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ทรงกระทำยุทธหัตถีชนะได้อยู่แล้ว.

นางสาวกุลศิรินทร์ นาคไพจิตร
นักวรรณศิลป์ ๕ กองศิลปกรรม
เรียบเรียง

ศัพท์สับสน : Mean II: Means

Mean เป็นคำ กริยา, วิเศษณ์ และ คำนาม

- คำ กริยา : ๑. ตั้งใจ I really mean it.
และถ้าใช้ว่า I mean business. แล้วแรงกว่าธรรมดาตามมาก แปลว่า “ฉันเอาจริงนะ, ไม่ใช่เรื่องที่จะมาพูดเล่นนะ”
๒. มีเจตนา, จงใจ I didn't mean to embarrass you in front of her.
๓. มีความหมาย His assurance didn't mean anything to me.
๔. บอกเป็นนัย The look on her face meant that you would be in trouble very soon.

ถ้าใช้ mean เป็นคำกริยา จะเติม s ท้ายคำว่า mean เป็น means เมื่อเป็น present tense และประธานเป็นเอกพจน์บุรุษที่ ๓

- คำ วิเศษณ์ : ๑. ตระหนี่ Don't be mean with the tip, she has been very nice to us.
๒. ไม่สุภาพ, หยาบคาย You were really mean to the poor kid.
- คำ นาม : ๑. ค่าเฉลี่ย

The average เช่น the arithmetic mean is obtained by dividing the sum of two or more quantities by the number of those quantities.

๒. วิธีการ, วิธีใช้ means เป็นส่วนใหญ่ เป็นได้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์

We have no better means to protect ourselves. I am sure that I can find a better means. I came up here by means of a rope ladder.

๓. รายได้, ฐานทางการเงิน You are living beyond your means lately. Her means are adequate.

๔. ใช้ By all means เป็นการอนุญาตอย่างสุภาพ “May I leave now?” “By all means. Thanks for your help.”

๕. By no means เป็นคำปฏิเสธที่จริงจัง She is by no means unreasonable in this case.

ศาสตราจารย์พิเศษวิสุทธ์ มุขยกุล

ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม

ประเภทวรรณศิลป์ สาขาวิชาต้นตติภาษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. นพ.สมชัย บวรกิตติ

ราชบัณฑิต สำนักวิทยาศาสตร์

ประเภทวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาแพทยศาสตร์

ไวยาณภาษากาไทย

- ถาม :** “วันคล้ายวันเกิด” ของรัชกาลที่ ๕ ใช้ราชาศัพท์ว่าอย่างไร
ตอบ : วันคล้ายวันพระบรมราชสมภพ
- ถาม :** ข้อความว่า “ร่วมกันสร้างรูปกระต่ายซึ่งเป็นเครื่องหมายปีพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ใช้ได้หรือไม่
ตอบ : ควรเขียนว่า ร่วมกันสร้างรูปกระต่ายซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำปีพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ถาม :** คำใดเขียนถูกต้องคือ โล้ หรือ โล้ท์
ตอบ : คำที่เขียนถูกต้องคือ โล้
- ถาม :** คำว่า tent มีคำไทยใช้ว่าอย่างไร และลักษณะนามใช้อย่างไร
ตอบ : เขียนเป็นคำไทยว่า เต็นท์ ลักษณะนามใช้ว่า หลัง
- ถาม :** คำใดเขียนถูกต้อง คำว่า สารบัญญัติ, สารบาญ, สมมุติ, สมมติ, มาตรแมน, มาดแมน
ตอบ : คำ สารบัญญัติ, สารบาญ, สมมต, สมมติ, สมมุติ เป็นคำที่เขียนถูกต้องทั้ง ๕ คำ แต่คำว่า สมมต และ สมมติ อ่านว่า สม-มต, คำว่า สมมุติ อ่านว่า สม-มุต ส่วนคำว่า มาตรแมน กับ มาดแมน นั้นคำที่เขียนถูกต้องคือ มาตรแมน
- ถาม :** คำว่า “สมานฉันท์” อ่านอย่างไร มีความหมายว่าอย่างไร
ตอบ : อ่านว่า สะ-มา-นะ-ฉัน หรือ สะ-หฺมาน-นะ-ฉัน หมายถึง ความพอใจร่วมกัน ความเห็นพ้องกัน เช่น มีความเห็นเป็นสมานฉันท์
- ถาม :** คำใดเขียนถูกต้อง ละไมบ, ละไมภ, ละมุนละมัย, ละมุนละไม, ละออ, ลออ
ตอบ : คำที่เขียนถูกต้องคือ ละไมบ, ละมุนละไม, ลออ
- ถาม :** คำใดเขียนถูกต้อง มากจนลานตา, มากจนรานตา, รานกิ่งไม้, ลานกิ่งไม้, รากกิ่งไม้, ลากกิ่งไม้, เห็นกลาง ๆ, เห็นราง ๆ
ตอบ : คำที่เขียนถูกต้องคือ มากจนลานตา, รานกิ่งไม้, เห็นราง ๆ
- ถาม :** คำใดเขียนถูกต้อง สะหริ่ม, สะหลิม, สหริ่ม, สหลิม, สะหริ่ม, สะหลิม, ซาหริ่ม, ซาหลิม, ซ่าหริ่ม, ซ่าหลิม
ตอบ : คำที่เขียนถูกต้องคือ ซาหริ่ม, ซ่าหริ่ม
- ถาม :** คำว่า แทรกแซง, แซกแซง, แทรกแทรก, ปรีคนี้, ปรีคนี้ย, สะเด็ก, สเด็ก, สะเด็ก คำใดเขียนถูกต้อง
ตอบ : คำที่เขียนถูกต้องคือ แทรกแซง, ปรีคนี้, สเด็ก
- ถาม :** คำใดเขียนถูกต้องคำว่า ศิริษะ, ศีรุษะ, อินทพลัม, อินทผลัม
ตอบ : คำที่เขียนถูกต้องคือ ศีรุษะ, อินทผลัม [อิน-ทะ-ผละ-ลัม]

ราชบัณฑิตยสถาน
 ในพระบรมมหาราชวัง
 ถนนหน้าพระลาน
 กทม. ๑๐๒๐๐

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
 ใบอนุญาตที่ ๔๘/๒๕๒๓
 ปรษณียหน้าพระลาน

จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน

เพื่อเผยแพร่งานวิชาการ
 ข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ
 ของราชบัณฑิตยสถาน

ที่ปรึกษา

นายชรรค์ชัย บุนปาน
 นางมณีรัตน์ ผลิตพันธ์
 นางจินตนา พันธุไพฑ
 ศาสตราจารย์ นพ.ยงยุทธ วิชรกุลย์
 ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพช
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ
 ศาสตราจารย์พิเศษเสฐียรพงษ์ วรรณปก

จัดทำโดย

ศูนย์ประชาสัมพันธ์ ราชบัณฑิตยสถาน

บรรณาธิการ

นางสาวสุปัญญา ชมจินดา

กองบรรณาธิการ

นางสาวอารี พลดี
 นางสาวปิยรัตน์ อินทร์อ่อน
 นางสาวกระลาภักษ์ แพรกทอง
 นางกนกวรรณ ทองตะโก
 นางสาวกุลศรินทร์ นาคไพจิตร
 นางสาวจินดารัตน์ โพธิ์นอก
 นางสาวพรทิพย์ รอดพันธ์
 นายอาคม คงทน
 นางสาวสุกุลรัตน์ ฉ่ำจิตรชื่น
 นางปัญญา มา สูดสวาท
 นายอภิเดช บุญสงค์

พิมพ์ที่ : บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด ๓๐๗ ซอยลาดพร้าว ๔๗ วังทองหลาง
 กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐ โทร. ๐ ๒๕๖๖ ๑๖๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๒๕๑๒, ๐ ๒๕๖๖ ๑๖๐๙